

N:o 166.

Ank. till Riksd. kansli den 7 maj 1909 kl. 4 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen
angående indragning af de biskoparna anslagna prebende-
pastoraten m. m. (2 U. A.)*

I en den 5 nästlidne mars till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 123) har Kungl. Maj:t med åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, under förutsättning af Kyrkomötets bifall, föreslagit Riksdagen medgifva

dels att indragning af de återstående biskopsprebendena må, i den ordning Kungl. Maj:t pröfvar skäligt bestämma och enligt den ersättningsgrund, som i kungl. cirkuläret den 28 april 1882 finnes angifven, successivt genomföras med anlåtande af biskopslöneregleringsfondens inkomster;

dels ock att ur biskopslöneregleringsfonden må, efter Kungl. Maj:ts bepröfvande, utgå en pension åt ärkebiskop eller biskop å 6,000 kronor årligen under villkor att pension icke må tilldelas annan än den, som uppnått sjuttio års ålder, samt att ärkebiskop eller biskop, som hädanefter utnämnes, skall vara skyldig att vid fyllda sjuttio års ålder afgå från ämbetet, så framt pension åt honom beredes och Kungl. Maj:t ej på grund af särskilda omständigheter finner det vara för kyrkans tjänst gagneligt, att han tills vidare kvarstår i ämbetet.

Departementschefens anförande i ämnet till ofvannämnda statsrådsprotokoll är af följande lydelse:

»Frågan om indragning af de biskoparna anslagna prebendepastoraten är ett spörsmål, som länge varit föremål för uppmärksamhet.

Redan i skrifvelse den 18 mars 1857, (n:o 42), vid hvilken tid de flesta biskoparna ännu hade flera prebendepastorat hvar, yttrade Rikets Ständer

i sammanhang med begäran om lönereglering för biskoparna, att de ansåge biskopsprebendena icke vara behöfliga för beredande af tillfälle till pastoralvård för biskoparna och därför böra upphöra, och anhöllo för den skull att i det förslag till lönereglering för biskoparna, som skulle föreläggas Rikets Ständer, aflöning måtte upptagas åt särskilda kyrkoherdar vid prebendepastoraten.

I nådig proposition den 16 december 1859 (n:o 63) föreslog Kungl. Maj:t Rikets Ständer att antaga följande *grunder för reglering af biskoparnas aflöning*.

1:o.

En fullständig reglering af biskoparnas löner bör, i mån af nuvarande innehafvares afgang eller så snart sådant utan förnärmande af deras rätt ske kan och omständigheterna i öfrigt medgifva, verkställas.

2:o.

De löner, som, fri bostad oberäknad, därvid böra biskoparna i de särskilda stifteten tilldelas, bestämmas till följande belopp, nämligen:

i Uppsala	stift.....	Rdr	Rmt	16,000: —
» Linköpings	»	»	»	13,000: —
» Skara	»	»	»	12,000: —
» Strängnäs	»	»	»	12,000: —
» Västerås	»	»	»	12,000: —
» Växjö	»	»	»	12,000: —
» Lunds	»	»	»	15,000: —
» Göteborgs	»	»	»	14,000: —
» Kalmar	»	»	»	10,000: —
» Karlstads	»	»	»	12,000: —
» Härnösands	»	»	»	12,000: —
» Visby	»	»	»	10,000: —

Summa Rdr Rmt 150,000: —

Där biskopshus ej finnes, erhåller biskopen hyresersättning, som af Kungl. Maj:t bestämmes, dock ej öfverstigande 1,500 riksdaler.

3:o.

Vid biskops afgang eller förut, därest biskop blifvit med förbindelse att underkasta sig löneförändring tillsatt, skall utredning ske af alla de

hvarje gång för så lång tid, som för utarrendering af kronans egendomar i allmänhet är eller varder bestämd, allt i den ordning och på det sätt Kungl. Maj:t täckes närmare föreskrifva.

4:o.

Om, efter skedd utredning, lönen befinnes öfverstiga det belopp, densamma enligt andra punkten bör utgöra, med så stort värde, som svarar mot afkastningen af ett eller flera med tjänsten förenade prebendepastorat, bör det eller de därifrån skiljas och pastor där tillsätts i den ordning, som för regala gäll är stadgad, dock att för hvarje biskopsstol ett prebendepastorat varder såsom sådant bibehållet.

Skulle prebendepastorat, hvilket enligt förestående grund borde från biskopslön skiljas, vara så litet, att det icke förmår aflöna egen pastor, må af Kungl. Maj:ts särskilda pröfning bero, huruvida detsamma skall med annat pastorat förenas eller tills vidare vid samma biskopslön bibehållas.

5:o.

Öfverskjuter biskopslön det för densamma bestämda värde med större belopp än som motsvarar inkomsten af därifrån skilda prebendepastorat, bestämmer Kungl. Maj:t hvilka inkomster ytterligare böra därifrån afskiljas. Dessa ingå till statskontoret för att under titel: »Biskopslöneregleringsfonden» redovisas och till jämnande af annan biskopslön användas. På samma sätt förfares, om löneinkomsterna befinnas öfverskjuta normalbeloppet med mindre summa än att något prebendepastorat genast kan därifrån skiljas.

6:o.

Understiger biskopslön det för densamma fastställda belopp, skall fyllnaden tjänsten tilldelas af biskopslöneregleringsfonden, så snart denna därtill lämnar tillgång.

7:o.

Så snart Kungl. Maj:t finner biskopslöneregleringsfondens årliga inkomst uppgå till det belopp, att af densamma ersättning kan till biskop lämnas för prebendepastorat, som bör, men förut icke kunnat, från tjänsten skiljas, och med egen kyrkoherde förses, gifves om verkställandet däraf nådig befallning, hvarvid, i valet mellan flera, företrädesvis bestämmes med tjänsten förenade löneförmånens belopp, för hvilket ändamål boställes afkastning bör med noggrannhet uppskattas, samt öfriga hemman, lägenheter eller jordar, som icke af biskopen bebos eller brukas eller för boställets skötsel äro behöfliga, så snart lagligen ske kan, utarrenderas,

prebendepastorat i stift, där mer än tvenne sådana äro biskopen på lönen anslagna.

8:o.

Biskopslöneregleringsfondens årliga inkomster må ej till annat än här uppgifna ändamål disponeras, hvaremot å densamma uppkommande behållningar må af Kungl. Maj:t användas till sådana utgifter, som af denna lönereglering kunna blifva en nödvändig följd eller tjäna till dess fortskydande.

Enligt skrifvelse den 29 oktober 1860 (n:o 206) antogo Rikets Ständer dessa grunder med den ändring i afseende å punkten 4:o att tillsättningen af prebendepastoraten borde ske i den ordning, som tillämpats innan de blefvo prebenden.

Sedan Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 15 juni 1861 godkänt ifrågavarande ändring, reglerades biskoparnas löner enligt dessa grunder genom särskilda nådiga beslut åren 1869—1882. Hvarje biskop behöll därvid *ett* prebende, utom biskoparna i Linköpings och Härnösands stift, som fingo behålla två hvardera. Af dessa senare indrogs det ena för biskopen i Linköping år 1885 och det ena för biskopen i Härnösand år 1886. Till följd häraf äro nu åt en hvar af biskoparna anslaget *ett* prebendepastorat, utom åt biskopen i Luleå, åt hvilken icke anslogs något prebendepastorat, då hans ämbete genom nådigt beslut den 27 oktober 1903 inrättades, utan hvars lön, 12,000 kronor jämte 2,000 kronor i hyresersättning, utgår i sin helhet från biskopslöneregleringsfonden. De nuvarande biskopsprebendena äro sålunda:

för ärkebiskopen: Bältinge pastorat,

- » biskopen i Linköpings stift: Kärna och Kaga församlingars pastorat,
- » » » Skara » Skånings-Åsaka pastorat,
- » » » Strängnäs » Vansö och Härads församlingars pastorat,
- » » » Västerås » Lundby pastorat,
- » » » Växjö » Gårdsby och Söraby församlingars pastorat,
- » » » Lunds » Lomma pastorat,
- » » » Göteborgs » Tölö, Lindome och Älfsäkers församlingars pastorat,
- » » » Kalmar » Ljungby, Hossmo och S:t Sigfrids församlingars pastorat,
- » » » Karlstads » Stora Kils och Frykeruds församlingars pastorat,
- » » » Härnösands » Härnösands pastorat,
- » » » Visby » Visby stads- och landsförsamlingars pastorat.

Emellertid hade Rikets Ständer i skrifvelse den 12 juni 1866 (n:o 72) anhållit, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om icke prebendepastoraten (såväl biskops- som professors-, teologie adjunkts- och teologie lektorsprebendena) kunde i den mån innehafvarna afginge indragas samt att Kungl. Maj:t i sådant fall ville till Riksdagen aflåta proposition i ämnet jämte förslag till ersättning åt vederbörande för de löneinkomster, som utginge från dessa pastorat.

I särskild skrifvelse till Kungl. Maj:t anhöll prästeståndet, att Kungl. Maj:t måtte låta bero vid hvad redan vore stadgad och förordnad rörande prebendepastoraten. I händelse Kungl. Maj:t skulle anse en ytterligare utsträckning i den redan beslutade indragningen böra ifrågakomma, hoppades ståndet, att frågan härom såsom berörande 1723 års privilegier måtte hänskjutas till Kyrkomötet.

I nådig skrifvelse den 21 augusti 1868 (n:o 4) inhämtade Kungl. Maj:t Kyrkomötets mening i det ämne, som Rikets Ständers och prästeståndets berörda skrivelser afsågo.

Kyrkomötet svarade i underdånig skrifvelse den 24 september 1868: Ehuru Kyrkomötet icke förbisåge vikten af de skäl, på hvilka man stödt yrkandet om biskopsprebendernas bibehållande, nämligen att biskoparna borde vara och anses som pastorer, hade Kyrkomötet likväl trots sig finna dessa åsikter icke oförenliga med prebendeinstitutionens upphörande. Biskopen kunde, enligt Kyrkomötets mening, så mycket hellre undvara eget pastorat, som det måste vara honom obetaget att allestädes inom sitt stift taga del i pastoral själavård; prebendeförsamlingarna hade skäliga anspråk att komma i oafbrutet åtnjutande af sin ordinarie pastors själavård och äga inflytande vid hans tillsättning. Indragningen borde äga rum i mån af dåvarande innehafvares afgang samt ersättning för prebendeinkomsterna beredas blifvande tjänstinnehafvare. Kyrkomötet afgaf för sin del det yttrande att, under förutsättning att för kompetens till teologie professors, teologie adjunkts och teologie lektors tjänst fordrades intyg om att sökanden under ett år utöfvat prästerlig tjänst inom församling, Kyrkomötet tillstyrkte bifall till Rikets Ständers anhållan att de ännu återstående prebendepastoraten måtte indragas.

Härefter förordnade Kungl. Maj:t den 28 april 1882 (S. F. S. n:o 23) att hvar och en, som därefter utnämndes till innehafvare af ämbete eller tjänst, hvarmed enligt gällande bestämmelser prebendepastorat är förenadt, skall vara skyldig att, om och när Kungl. Maj:t så beslutar, afträda prebendepastorat mot fyllnad i den med ämbetet eller tjänsten förenade lön till det belopp, hvartill inkomsten af prebendepastoratet finnes i lönestat upptagen eller vid löneroglering beräknad.

I nådig proposition (n:o 38) till 1893 års Riksdag föreslog Kungl. Maj:t, bland annat, Riksdagen medgifva, att Lundby och Tufve församlingars pastorat måtte upphöra att vara prebende åt teologie lektorn vid allmänna läroverket i Göteborg. I det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet framhöll föredragande departementschefen, att Rikets Ständers skrifvelse af den 12 juni 1866 icke innefattade något beslut om prebendepastoratens upphörande, utan närmast afsåge en utredning i ämnet, därvid uttryckligen angifvits, att frågans slutliga behandling påkallade pröfning af Riksdagen.

Riksdagen biföll propositionen och anförde i skrifvelse (n:o 84), att Riksdagen i öfverensstämmelse med den uppfattning, hvilken uttalats i Rikets Ständers skrifvelse den 12 juni 1866, ansåge önskligt, att ännu återstående prebendepastorat, så snart ske kunde, indroges.

Äfven Kyrkomötet biföll enligt skrifvelse den 30 september 1893 (n:o 7) Kungl. Maj:ts berörda framställning och yttrade därvid, att Kyrkomötet hade år 1868 tillstyrkt prebendepastoratens indragning under viss förutsättning beträffande teologie professors, teologie adjunkts och teologie lektors tjänst, men att denna förutsättning icke längre kunde under alla förhållanden fasthållas.

Sedan i anledning af Rikets Ständers berörda skrifvelse angående prebendepastoratens indragning samtliga domkapitlen med flera myndigheter hörts, afgåfvo kammarkollegium och statskontoret, på grund af nådig remiss, den 18 mars 1898 underdånigt utlåtande i ärendet och anförde därvid bland annat följande:

Att enligt de vid 1859—1860 års riksmöte antagna och genom nådiga brefvet den 16 juni 1861 fastställda grunder för lönereglering för biskoparna för hvarje biskopsstol ett prebendepastorat skulle såsom sådant bibehållas, hade sin orsak i, bland andra, äfven ekonomiska skäl. Då emellertid Riksdagen sedermera i skrifvelse den 29 april 1893 gjort en ytterligare framställning om återstående prebendepastorats indragning och Kyrkomötet härtill förordat bifall utan att vid indragning af biskoparnas prebenden ifrågasätta något villkor, samt vid de framställningar om Härnösands stifts delning, som vid olika tillfällen och senast år 1898 af Kungl. Maj:t aflåtits till Riksdagen, det icke ansetts böra ifrågasättas, att åt biskopen i det nya norrländska stiftet på lön ansloges något prebendepastorat, funne ämbetsverken icke någon betänklighet mot att tillstyrka en sådan indragning, i den mån erforderliga tillgångar kunde beredas till ersättning åt biskoparna för den afkomst af prebendepastoraten, som vid löneregleringen blifvit påräknad.

Vid regleringen af biskopslönen i Skara stift, fastställd den 18 oktober 1878, hade inkomsterna från Åsaka prebendepastorat, hvilka vid regle-

ring af prästerskapets därstädes löner blifvit i penningar beräknade till 1,000 kronor, ansetts icke kunna till något belopp upptagas, sedan afdrag skett för vice pastors aflöning. Af de öfriga pastoraten hade afkomst beräknats vid löneregleringen för biskoparna. Med visshet kunde afkomstens belopp uppgifvas först efter i hvarje särskildt fall, sedan vederbörande indelninghafvare hörts, verkställd undersökning. De ungefärliga belopp, hvartill denna afkomst kunde antagas hafva beräknats, vore emellertid:

Bälinge församlings pastorat	kronor	4,490: —
Kärna och Kaga församlingars pastorat	»	3,450: —
Vansö och Härads församlingars pastorat	»	2,250: —
Lundby församlings pastorat	»	1,190: —
Gårdsby och Söraby församlingars pastorat	»	2,350: —
Lomma församlings pastorat	»	2,750: —
Tölö, Lindome och Älfsäckers församlingars pastorat	»	4,400: —
Ljungby, Hossmo och S:t Sigfrids församlingars pastorat	»	4,170: —
Stora Kils och Frykeruds församlingars pastorat	»	5,750: —
Härnösands pastorat	»	2,070: —
Visby stads och landsförsamlingars pastorat	»	3,240: —
<hr/>		
Summa kronor		36,110: —

Då ersättning till biskoparna för afkomsten af prebendepastoraten sålunda kunde antagas uppgå till omkring 36,000 kronor, måste biskopslönereglerningsfondens kapitaltillökning, enligt den utredning rörande fondens ställning ämbetsverken jämväl lämnade, i ej oväsentlig mån fortgå, innan tillgång å fonden kunde beredas till denna ersättning i dess helhet samt till betäckande af andra i följd af biskopslöneregleringen uppkommande behof. För såvidt ej andra tillgångar kunde varda för ändamålet anvisade, ansåg ämbetsverket alltså, att indragning af de biskopsämbetena nu åtföljande prebendepastoraten borde ske endast successivt och i den mån fondens årliga inkomster funnes lämna säker tillgång till ersättning af de genom indragningen uppkommande lönebrister.

Ytterligare hafva till Kungl. Maj:t inkommit underdåniga ansökningar om frigörande af prebendeegenskapen dels från Lomma pastorat, dels från Lundby pastorat, dels ock från Ljungby pastorat, öfver hvilka ansökningar kammarkollegium afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden den 8 juli 1898, den 19 december 1898 och den 18 december 1901. Öfver ansökningen rörande Lomma pastorat har jämväl statskontoret den 8 augusti 1898 i underdånighet yttrat sig.

Därefter hafva äfven inkommit underdåniga ansökningar om upphäfvande af prebendeegenskapen vid Stora Kils pastorat samt vid Kärna pastorat.

Vid underdånig föredragning af dessa ärenden den 4 juni 1907 anbefalldes kammarkollegium och statskontoret att, sedan ämbetsverken låtit höra vederbörlande beträffande omförmälda ansökningar från Stora Kils och Kärna prebendepastorat äfvensom beträffande upphäfvande af prebendeegenskapen vid öfriga, biskoparna anslagna prebendepastorat, före den 15 oktober 1907 afgifva underdånigt utlåtande, huruvida och i hvad mån biskopslöneregleringsfonden numera skulle, utan tillgripande af dess kapitaltillgångar, kunna bereda medel till indragning af biskopsprebendena och, i händelse medlen icke försloge till samtidig indragning af dem alla, i hvilken ordningsföljd indragning af dem lämpligen borde med tillitande af dessa medel genomföras.

Till svar härå hafva kammarkollegium och statskontoret den 11 oktober 1907 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet. Ämbetsverken hade för åstadkommande af den begärda utredningen dels hört vederbörlande i orten, därvid samtliga de till biskoparnas prebendepastorat hörande församlingar äfvensom prästerskapen i två af pastoraten samt en länsman och fem kronofogdar yttrat sig, dels ock infortrat underdåniga utlåtanden af såväl biskoparna och domkapitlen i samtliga stift med undantag af Luleå som äfven Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i de län, hvarinom prebendepastoraten äro belägna, eller Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Gottlands, Malmöhus, Hallands, Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands och Västernorrlands län. Med anledning af det i nådiga brevet äfven omförmälda förhållandet att den afkomst af ifrågavarande prebendepastorat, som vid löneregleringarna för biskoparna beräknats, icke — med undantag för biskopens i Skara prebende, som ansetts icke kunna till något belopp upptagas — kunnat af ämbetsverken med visshet uppgifvas förr än efter i hvarje särskildt fall, sedan vederbörlande indelningshafvare hörts, verkställd undersökning, infortrade ämbetsverken i sammanhang med ärendets remitterande jämväl utredning rörande den afkomst, hvartill vederbörlande prebendepastorat blifvit vid löneregleringen beräknadt.

För att tagas i öfvervägande vid fullgörandet af det ämbetsverken genom förenämnda nådiga bref lämnade uppdrag hade genom nådig remiss den 16 juli 1907 till ämbetsverken öfverlämnats en till Kungl. Maj:t ingifven ansökning, hvori Härnösands församling anhållit om frigörelse från prebendeegenskapen. Öfver denna framställning hade ämbetsverken infortrat underdåniga utlåtanden af biskopen och domkapitlet i Härnösand samt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västernorrlands län.

Af åtskilliga inom statskontoret utarbetade, vid utlåtandet fogade tabblåer, hvilka afsåge tioårsperioden 1897—1906, inhämtades bland annat, att biskopslöneregleringsfondens kapitalbehållning, som vid 1897 års ingång utgjort 456,720 kronor 49 öre, därefter oafbrutet ökats, så att den vid 1906 års slut uppgått till 698,421 kronor 23 öre; att inkomsterna, som utgjordes af dels intressemedel och dels arrendemedel och indelningsersättningar m. m., år 1906 uppgått till 62,558 kronor 75 öre samt att utgifterna, hvilkas ordinarie belopp vore 37,579 kronor 75 öre, under sistberörda år bestigit sig till 39,422 kronor 28 öre. Fondens inkomster år 1906 öfverstege alltså utgifterna med 23,136 kronor 47 öre. Bland 1902 års utgifter hade ingått ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 16,000 kronor för ärkebiskopshusets i Uppsala iståndsättande och bland 1904 års utgifter ett dylikt anslag af 10,000 kronor för iståndsättande af biskopshuset i Västerås. De ordinarie utgifterna hade från och med år 1904 ökats med de till biskopen i Luleå utgående löneförmånerna 14,000 kronor. Vid 1906 års början var af fondens medel på grund af särskilda nädiga bref såsom räntefria lån utlämnadt ett belopp af tillhopa 35,000 kronor. Häraf skulle under hvart och ett af åren 1906—1912 inbetalas 4,000 kronor och under ett hvart af åren 1913—1919 3,000 kronor.

Efter meddelande af dessa upplysningar fortsätta ämbetsverken:

»Då det nu gäller att bedöma huru stort belopp af fondens inkomster utöfver dess utgifter, som må kunna anses vara att för all framtid disponera utan tillgripande af dess kapitaliserade tillgångar, torde fondens nuvarande inkomster och ordinarie utgifter icke lämpligen kunna läggas till grund för beräkningen. De inkomster, som utgöras af arrendemedel och indelningsersättningar och dylikt, växla nämligen med konjunkturerna och med markegångsvärdena. Genom räntefotens nedgående, som icke lär i en framtid uteblifva, är att emotse en växling i den del af fondens inkomster, som utgöras af intressemedel. Försiktigheten synes därför bjuda att i förevarande fall räkna med en väsentligt lägre räntefot än den, efter hvilken den af statskontoret förvaltade gemensamma fonden, i hvilken biskopslöneregleringsfonden ingår, tillgodoföres afkomst, eller 4,11 % för år 1906. Då det under den gångna tiden visat sig, att på fonden ställts flerfaldiga anspråk att för betäckande af åtskilliga i följd af biskopslöneregleringen uppkomna behof, såsom biskopshusens iståndsättande och dylikt, erhålla anslag utan återbetalningsskyldighet eller räntefria lån, hvilka anspråk af Kungl. Maj:t ansetts vara af beskaffenhet att böra tillmötesgås, torde fondens utgifter böra beräknas så, att fonden icke urståndsättes att jämväl framdeles i någon mån bereda tillfälle till bidrag af omförmälda beskaffenhet.

För den beräkning, som det nu åligger ämbetsverken att verkställa, torde därför fondens *inkomster* böra sålunda beräknas:

arrendemedel: medeltal för de tio åren 1897—1906.....	kronor	33,082: 75
intressemedel, beräknade efter 3 $\frac{1}{2}$ % å fondens hela kapitalbehållning den 31 december 1906.....	»	24,444: 74
	eller tillhopa kronor	57,527: 49
samt dess <i>utgifter</i> till i rundt tal.....	»	40,000: —
i följd hvaraf det <i>öfverskott</i> , som med hänsyn till fondens framtida förmåga att bära samtliga utgifter kan beräknas disponibelt, skulle utgöra.....	»	17,527: 49
	eller afrundadt	17,500 kronor.

För den händelse åter intressemedlen skulle kunna med trygghet beräknas efter 4 % å kapitalbehållningen vid 1906 års slut, skulle beräkningen blifva:

arrendemedel.....	kronor	33,082: 75
intressemedel.....	»	27,936: 85
	Summa kronor	61,019: 60
utgifter.....	»	40,000: —
öfverskott.....	kronor	21,019: 60
	eller i rundt tal	21,000 kronor.

Oafsedt den ökning i det disponibla öfverskottet, som uppenbarligen torde vara att förvänta till följd af kapitalbehållningens tillväxt dels genom öfverskottets läggande till kapitalet under tiden till dess öfverskottet kommer att tagas i anspråk för det nu ifrågasatta ändamålet och dels därigenom att öfverskottet åtminstone under den närmaste framtiden tvifvelsutan torde komma att något öfverstiga det här ofvan beräknade beloppet, är en ökning i samma öfverskott att emotse sedan vid endera af nuvarande biskoparnas i Växjö eller Kalmar afgang den beslutade sammanslagningen af Växjö och Kalmar stift blifvit genomförd. För fonden kommer därefter att besparas skillnaden mellan å ena sidan de belopp, som nu från fonden utgå till biskopen i Kalmar, 850 kronor lönefyllnad och 1,500 kronor hyresersättning eller tillhopa 2,350 kronor, och å andra sidan det biskopen i Växjö efter sammanslagningen tillförsäkrade belopp 2,000 kronor, eller sålunda 350 kronor. Men vidare lärer jämlikt det om fondens bildande gifna nädiga brevet den 15 juni 1861 den biskopen i Kalmar nu tillagda kronotionde, 2,099 kubikfot 9,84 kannor, komma att till fonden indragas.

Värdet å detta kronotionebelopp torde kunna beräknas till omkring 5,000 kronor. Efter ifrågavarande sammanslagning skulle alltså det disponibla öfverskottet ökas med omkring 5,350 kronor och följaktligen kunna uppskattas — allt eftersom kapitalafkastningen beräknas efter $3\frac{1}{2}\%$ eller 4% — till 22,877 kronor 49 öre och 26,369 kronor 60 öre eller i rundt tal 22,900 kronor och 26,300 kronor.

Hvad härefter beträffar det belopp, som är erforderligt för samtidig indragning af alla biskopsprebendena, så har detta i ämbetsverkens underdåniga utlåtande den 18 mars 1898 beräknats till ett ungefärligt belopp af 36,110 kronor, hvilken beräkning dock, på sätt ofvan antydts, af ämbetsverken ansetts ej fullt säker. Den anmaning ämbetsverken vid remitterandet till orten af föreliggande ärende ställt till vederbörande att åvägabringa utredning rörande prebendepastoratens afkomst har endast undantagsvis besvarats tillfredsställande. Sålunda har intet som helst svar i detta afseende ingått rörande de biskoparna i Linköping, Lund, Karlstad och Visby anslagna prebenden. Enligt domkapitlet i Uppsala, hvars utlåtande undertecknats jämväl af ärkebiskopen, skulle vid löneregleringen för ärkebiskopen afkomsten af Bälunge pastorat beräknats till 4,812 kronor, under det afkomsten af ämbetsverken uppgifvits till omkring 4,490 kronor. Berörda af domkapitlet meddelade siffra är densamma som i prästlöneregeringskommitténs tabeller ser. A tab. 4 kol. 14 angifver summan af kyrkoherdens aflöningsmedel sådana de ecklesiastikåret 1896—1897 utgått, hvadan uppgiften uppenbarligen hvilat på misstag. Biskopen i Göteborg har yttrat, att inkomsten af Tölö pastorat vid löneregleringen skulle hafva uppskattats till 5,465 kronor, hvaraf 1,500 kronor beräknats för aflönande af erforderligt ämbetsbiträde. Biskopens behållna inkomst skulle alltså enligt biskopen värderats till 3,965 kronor. Såvidt ämbetsverken kunnat finna läran dock afkomsten hafva beräknats till 4,403 kronor 46 öre, motsvarande det ungefärliga belopp ämbetsverken förut angifvit. Rörande afkomsten af biskoparnas i Strängnäs, Västerås och Kalmar prebenden hafva biskoparna icke yttrat sig, men enligt handlingar, som, beträffande Strängnäs och Kalmar stift insändts och återopats af Eders Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande och beträffande Västerås stift synes vara öfverlämnade af domkapitlet, hvars yttrande undertecknats jämväl af biskopen, skulle vid löneregleringarna afkomsten af sist berörda tre prebenden beräknats till respektive 2,243 kronor 29 öre, 1,181 kronor 10 öre och 4,169 kronor 21 öre, motsvarande af ämbetsverken förut uppgifna ungefärliga belopp. Biskoparna i Växjö och Härnösand hafva angifvit respektive afkomsten af de dem anslagna prebenden till 2,356 kronor 46 öre och 2,073 kronor 88 öre, mot hvilka belopp, som motsvara de af

ambetsverken i utlåtandet den 18 mars 1898 angifna ungefärliga belopp, ambetsverken icke hafva något att erinra.

Biskopen i Linköping har framställt anspråk på att den till honom utgående ersättningen för mistning af prebendeafkomsten måtte bestämmas efter den verkliga afkomst prebendet senast lämnat eller 5,893 kronor 70 öre. Afkomsten har af ambetsverken förut angifvits till allenast 3,450 kronor. Berörda anspråk, hvilket strider emot nådiga cirkuläret den 28 april 1882, torde icke vara förtjänt af vidare afseende.

Med hänsyn till hvad sålunda i denna fråga förekommit synes alltså rörande värdet å prebendernas afkomst ostridighet föreligga — förutom i afseende å biskopens i Skara prebende — allenast beträffande prebendena at biskoparna i Växjö och Härnösand.

Ambetsverken, hvilka på grund af den korta tid, som varit åt ambetsverken anslagen för afgifvande af deras utlåtande, ej varit i tillfälle att ävägabrinda vidare utredning i denna fråga, nödgas alltså fortfarande räkna med de värden, som af ambetsverken förut varit antagna eller tillhoppa 36,110 kronor. — Innan ersättningsbeloppen, i händelse af nådigt beslut angående biskopsprebendernas indragning, till siffran bestämmas, lär fortfarande erfordras att i hvarje särskildt fall, med undantag för de biskoparna i Växjö, Skara och Härnösand anslagna prebenden, verkställas undersökning efter vederbörande indelningshafvares hörande.

I sin förberörda ansökning om frigörelse från prebendeegenskapen har Härnösands församling bland annat anhållit, att Eders Kungl. Maj:t i sammanhang med prebendets indragning måtte, med ändring af nådiga brevet den 16 april 1870 angående lönereglering för biskopen i Härnösand, förklara att icke blott räntan af ett mantal Utanö utan äfven så stor del af kronotionden från Ytterlännäs och Bjärträ socknar, som motsvarar 48 tunnor eller 302 kubikfot 4 kannor, $\frac{1}{5}$ råg och $\frac{4}{5}$ korn, såsom kronotionden i Västernorrlands län vanligen utgår, skall fränskiljas biskopsstolen och tilläggas kyrkoherdelönen i Härnösand mot ersättning till biskopen från biskopslöneregleringsfonden. Denna ansökning har biskopen, med instämmande af såväl domkapitlet som Kungl. Maj:ts befallningshafvande, biträdt, under hemställen tillika att ifrågavarande ersättning måtte beräknas efter medelmarkegångspriset år 1906 och alltså bestämmas till 814 kronor 96 öre, äfvensom att hela det ersättningsbelopp, som skulle tillkomma biskopen, måtte utgå med ett från 2,888 kronor 84 öre till 2,900 kronor förhöjdt belopp. Ambetsverken, hvilka den 22 maj 1885 afgåfvo underdånigt utlåtande i en då föreliggande fråga angående afskiljande från biskopsämbetet i Härnösands stift af ettdera af de med detta ämbete då förenade två prebenden, och som därvid uttalade sig för indragning af

Härnösands pastorat, tillstyrkte redan då, att ifrågavarande hemmansränta och kronotionebelopp måtte fränskiljas biskopslönen och tilläggas kyrkoherden i Härnösand mot ersättning till biskopen från biskopslöneregleringsfonden. Ersättningen ansågs dock af ämbetsverken böra beräknas efter de å hemmansräntan och tionden vid löneregleringen beräknade värden, tillhoppa 720 kronor 54 öre. Ämbetsverken, som tillåta sig åberopa sitt nyssnämnda underdåniga utlåtande, i hvad detsamma är på det nu föreliggande ärendet tillämpligt, vidhålla sin uppfattning såväl beträffande lämpligheten af hemmansräntans och kronotionebeloppets afskiljande som i afseende å den grund, efter hvilken ersättningen bör beräknas. I sistnämnda hänseende torde nu allenast få tilläggas, att då ifrågavarande hemmansränta och kronotionde ansetts rätteligen vara att betrakta såsom en biskopens löneförmån i hans egenskap af kyrkoherde i Härnösand och förty rätteligen böra i sammanhang med pastoratets befrielse från prebendeegenskapen afskiljas från biskopsstolen och tilläggas kyrkoherdelönen, lärar också ersättningen för mistningen af samma löneförmån böra beräknas efter samma grunder som ersättningen för den frångångna afkomsten af själfva kyrkoherdelönen, det är, jämlikt nådiga cirkuläret den 29 april 1882, efter det vid löneregleringen beräknade värdet.

Det ersättningsbelopp, som vid indragningen af Härnösands prebende skall utgå till biskopen, bör alltså enligt ämbetsverkens mening bestämmas till sammanlagdt 2,794 kronor 42 öre; och skulle följaktligen 36,830 kronor utgöra det ungefärliga belopp, hvarmed samtliga biskoparna i händele af prebendernas indragning böra ur biskopslöneregleringsfonden erhålla ersättning för mistad afkomst af prebenderna.

Då nu, i enlighet med hvad förut anförts, disponibla öfverkottet hos fonden för närvarande kan beräknas till allenast 17,500 (21,000) kronor, har alltså fonden — äfven om frågan om anvisande från fonden af en biskospension skulle anses förfallen genom denna frågas utgång vid 1904 års Riksdag — ännu icke vunnit den tillväxt, att den numera skulle, utan tillgripande af dess kapitaltillgångar, kunna bereda medel till samtidig indragning af biskopsprebenderna.

Icke heller kan beräknas, att den beslutade sammanslagningen af Växjö och Kalmar stift skulle för fonden medföra den ändring i ställningen att den därefter kunde förslå till samtliga prebendens indragning. Det erforderliga beloppet för en fullständig indragning af prebenderna skulle, enär någon ersättning då ej vidare varder behöflig för det biskopen i Kalmar nu anslagna prebende, hvars afkomst antagits till 4,170 kronor, väl dåmera hafva nedgått till omkring 32,660 kronor, men å andra sidan skulle det disponibla öfverskottet icke kunna beräknas till högre belopp än 22,900

(26,300) kronor. Disponibla öfverskottet skulle alltså med omkring 9,760 (6,360) kronor understiga det behöfliga beloppet och alltså — med en kapitalisering efter $3\frac{1}{2}$ (4) procent — kräfvä en kapitaltillökning utöfver fondens kapitaltillgångar vid 1906 års slut af omkring 279,000 (159,000) kronor. Vål torde, till följd af förhållanden som förut antydts, en kapitaltillökning hos fonden vara att emotse, äfven om fonden redan under de närmaste åren toges i anspråk för prebendeindragningen, men denna tillökning kan ej antagas komma att fortgå så hastigt att fondens behållna inkomster vid tiden för omförmälda stiftsammanläggning skulle gifva tillfälle till prebendernas fullständiga indragning. — I förbigående torde få anmärkas att, därest fonden under de närmaste tio åren, år 1907 inberäknadt, tages i anspråk allenast för sina ordinarie utgifter, fondens kapitaltillökning under nämnda tid torde kunna beräknas till minst förenämnda belopp 279,000 kronor, i följd hvaraf alltså under nyssberörda förutsättning fonden vid 1916 års slut skulle hafva nått den styrka att den, om stiftsammanläggningen då ägt rum, lämnade tillgång till de ersättningsbelopp, som vore erforderliga för samtliga prebendernas indragning.

Beträffande den ordningsföljd, i hvilken indragningen af prebenderna, då den nu icke kan ske samtidigt för alla, lämpligen bör med tillitande af biskopslöneregleringsfondens årsafkastning genomföras, så hafva, på sätt af handlingarna i ärendet närmare framgår, flertalet af de i ärendet hörda vederbörande icke yttrat sig därom. När i afseende å vissa prebenden yrkats, att de skulle först af alla eller i första hand indragas, hafva i regeln inga skäl därför andragits eller åtminstone icke andra skäl än sådana som gälla biskopsprebenden i allmänhet.

I afseende å följande prebenden hafva särskilda skäl åberopats.

Bälunge: De göromål och uppgifter som utöfver biskopsgöromålen i ärkestiftet och i Stockholms stad åläge ärkebiskopen, såsom prokanslersämbetet vid Uppsala universitet, vissa göromål rörande svenska församlingar i utlandet m. m.

Lomma: De skäl som åberopats i denna församlings förut hos Kungl. Maj:t gjorda ansökning i fråga om prebendets indragning, nämligen församlingens stora folkmängd, däraf flertalet utgjordes af arbetare vid där inom belägna cementfabrik och tegelbruk, i följd hvaraf religionsvärden därstädes kräfde mera arbete och uppoffring än som kunde väntas eller fordras af en vikarie.

Tölö: Pastoratets storlek och folkrikhet, som föranledt prästlöneregleringskommittén att föreslå dess delning i två pastorat.

Härnösand: Församlingens stora folkmängd, nu uppgående till 9,275 personer, omöjligheten för biskopen i ett stift af Härnösands stifts storlek

att taga synnerligen nämnvärd del i församlingstvården, samt behovet för stiftsstyrelsen därstädes att hafva ständig vice ordförande, hvilket ej kunde erhållas utan genom församlingens förseende med egen kyrkoherde, hvilken då författningsenligt skulle blifva domprost och vice preses i domkapitlet.

Af Gårdsby pastoratsbor har uttalats den mening, att indragningen borde börja med de mindre prebendena, i hvilken händelse Gårdsby skulle komma i fjärde rummet.

Indragningen af Skånings-Åsaka hafva pastoratsborna motsatt sig under återopande däraf, att församlingen på grund af sin ringa folkmängd, som icke öfverstege 1,000 personer, ansåge sig ur stånd att ikläda sig de ökade utgifter som genom indragningen gjordes nödvändiga, särskildt med hänsyn till eventuell skyldighet att anskaffa ecklesiastikt boställe, som nu saknades.

I fråga om Gårdsby och Visby prebenden hafva vederbörande biskopar förklarat sig anse indragningen mindre trängande, i det förra pastoratet på grund däraf, att i hvardera af pastoratets församlingar vore anställd komminister, som tillika vore förordnad till vice pastor, och i det senare till följd af stiftets ringa omfattning och prebendets egenskap att vara förlagdt till biskopens boningsort, hvilket gjorde olägenheterna mindre gällande.

Biskopen i Kalmar har ansett särskilda skäl tala för bibehållande af det honom anslagna prebendet, i följd hvaraf med indragningen däraf borde anstå till sammanslagningen af Växjö och Kalmar stift.

Hvarken vederbörande församlingar eller ortsmyndigheter kunna alltså sägas hafva lämnat några egentliga bidrag till den föreliggande frågans bedömande. Det torde ock vara synnerligen vanskligt att i afseende å ordningsföljden vid prebendeindragningen föreslå några fullt giltiga objektiva grunder. Dock torde kunna sägas att ordningsföljden mellan de olika prebendena lämpligen bör, där ej särskilda anledningar påkalla annan ordning, bestännas i förhållande till de olägenheter, som må anses vara förbundna med prebendets bibehållande, så att de prebenden, hvarest dessa olägenheter kunna sägas vara af större betydelse och fördelarna af en prebendeindragning mera omfattande, böra ifrågakomma till indragning före de prebenden, där olägenheterna äro ringare och fördelarna mindre omfattande. Såsom omständigheter af beskaffenhet att enligt ämbetsverkens mening härvidlag inverka torde företrädesvis vara att framhålla de större eller mindre tillfällen biskopen — med hänsyn till öfriga ämbetsgöromål, prebendepastoratets belägenhet i förhållande till stiftsstaden m. m. — kan anses hafva att ägna sig åt prebendet; antalet af de ordinarie präster som

jämte prebendarien finnas i pastoratet; antalet församlingar hvaraf pastoratet består; samt i öfrigt pastoratets på areal och folkmängd jämte andra förhållanden grundade behof af förbättrad själavård.

Med iakttagande af sålunda antydda synpunkter hafva ämbetsverken — som, med undantag för hvad biskopen i Växjö i sådant afseende anfört beträffande Gårdsby pastorat, sakna kännedom om huruvida för indragningen af något af prebendena tilläfventyrs må möta något tillfälligt hinder, exempelvis genom utarrendering af kyrkoherdebostället utan undantagande af bostadshuset och dylikt, i hvilka hänseenden den begränsade tiden för detta utlåtandes afgifvande ej heller medgifvit ämbetsverken att införskaffa utredning — ansett sig kunna upprätta efterföljande förslag till ordningsföljd.

Då Skånings-Asaka pastorat vid löneregleringen för biskopen i Skara icke beräknats lämna prebendarien någon afkomst, och detta prebendes indragning alltså icke kan medföra något ersättningsanspråk från biskopens sida, skulle indragningen häraf kunna ske utan afseende å ordningsföljden mellan öfriga prebenden. Samtliga vederbörande hafva emellertid motsatt sig indragningen och därför åberopat skäl, som icke synas böra lämnas utan afseende. Ämbetsverken hafva fördenskull och då löneinkomsterna inom pastoratet, vid regleringen beräknade till 1,000 kronor, icke på långt när förslå till en kyrkoherdes aflöning, icke något att erinra mot att med indragningen af detta prebende må tills vidare anstå.

Det biskopen i Kalmar anslagna Ljungby pastorat synes likaledes kunna lämnas utom räkningen. I och med den beslutade sammanslagningen af Kalmar stift med Växjö stift kommer nämligen detta pastorats prebendegenskap att af sig själf upphöra; och synes vid sådant förhållande anledning saknas att vidtaga åtgärder för prebendets indragning tidigare än som till följd af nyss angifna omständighet kommer att ske.

Öfriga prebenden anse ämbetsverken lämpligen böra indragas i följande ordning.

- 1) Härnösand, på grund af de till stöd härför åberopade skäl;
- 2) Tölö, med hänsyn till att detta folkrika, af tre församlingar bestående pastorat, som äfven ligger från stiftsstaden jämförelsevis aflägsset, äger endast en ordinarie präst utom biskopen, i följd hvaraf krafvet på förbättrad själavård därstädes synes synnerligen berättigadt;
- 3) Lomma, på grund af att pastoratet med en icke obetydlig folkmängd saknar annan ordinarie präst än biskopen, hvilken emellertid till följd af stiftets storlek torde sakna tillfälle att i någon nämnvärd omfattning ägna sig åt prebendet;

- 4) Stora Kil, på grund af pastoratets storlek och folkmängd äfvensom mera aflägsna belägenhet från stiftsstadens;
- 5) Bälinge, med hänsyn till hvad till stöd för indragningen af detta prebende anförts;
- 6) Kärna;
- 7) Vansö, hvilka två sistnämnda torde böra ifrågakomma före
- 8) Gårdsby, hvarest, att döma efter biskopens yttrande, olägenheterna af pastoratets prebendeegenskap synas hafva gjort sig mindre gällande;
- 9) Lundby, som väl saknar annan ordinarie präst än biskopen, men där på grund af den ringa folkmängden ett uppskof med prebendeindragningen synes i jämförelse med förut nämnda pastorat vara förenadt med mindre framträdande olägenhet; samt
- 10) Visby, med hänsyn därtill att prebendarien såsom biskop i rikets till areal och folkmängd minsta stift torde kunna i större omfattning än i öfriga stift är att påräkna personligen deltaga i församlingvården, hvar till kommer dels att åsikterna om behovet af prebendeindragningen synas vara bland pastoratsborna mycket delade och dels att pastoratsborna icke, såvidt handlingarna visa, iklädt sig ansvarigheten för att en blifvande kyrkoherde, som jämlikt gällande författningar skall blifva domprost och vice preses i domkapitlet, erhöle en efter denna ställning beräknad skälig lön.»

I sammanhang med denna fråga anhåller jag få föredraga Kyrkomötets underdåniga skrivelse den 15 oktober 1908 angående beredande af pensioner åt biskoparna. I berörda skrivelse anför kyrkomötet följande.

I en vid Kyrkomötet afgifven motion (N:o 24) har ånyo väckts förslag om beredande af pensioner åt biskoparna. I sådant afseende har i motionen hemställts att Kyrkomötet måtte hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t vidtaga åtgärder för beredande ur biskopslöneregleringsfonden, i den mån dess tillgångar det medgifva, af pensioner åt biskoparna till ett belopp och under de villkor, som af kammarkollegium och statskontoret uti underdånigt utlåtande den 28 september 1900 föreslagits.

Till stöd för berörda förslag har i motionen anförts, bland annat följande. Det vore icke hufvudsakligen till biskoparnes förmån som inrättandet af emeritilöner för dem föreslagits. Att detta icke vore förhållandet borde lätt falla i ögonen. Tydligt vore att, om biskoparne icke erhöle någon pension och icke hade egna tillgångar, de nödgades kvarstå vid sina ämbeten, och i sådant fall hade de större ekonomiska förmåner än om de finge eremitilön. Ett annat ändamål för användningen af biskopslöneregleringsfondens disponibla tillgångar hade visserligen på senaste tid

framträdt, nämligen det, att biskoparnas prebenden efter hand skulle indragas och ersättning för inkomsterna från dessa gifvas åt biskoparne genom medel från bemälda fond. Biskoparnas emeritilöner, om de komme till stånd, skulle icke hindra framtida fullbordande af denna afsikt utan endast åstadkomma något försenande af verkställandet. Det skulle dock helt visst vara vida mindre menligt för en prebendeförsamling att ännu någon tid sakna egen kyrkoherde än för ett stift att kanske lång tid hafva en biskop, hvars kraft vore af ålder försvagad. Vore biskopen vid full kraft, så kunde han ägna någon omsorg och något arbete äfven åt prebendepastoratet, och då i pastoratet funnes vice pastor, som i de flesta fall vore en ung man, blefve pastoratet utan tvifvel icke mycket sämre skött, än om det hade egen kyrkoherde. Säkerligen skulle till följd af biskops-löneregleringsfondens växande, prebendepastoratens indragande icke alltför mycket försenas, om ur fonden eremitilöner finge utgå.

Frågan om beredande af pensioner eller emeritilöner åt biskoparna har förevarit vid de tre senaste kyrkomötena, åren 1893, 1898 och 1903.

Vid 1893 års kyrkomöte blef den skild från frågan om den allmänna pensioneringen af ålderstigna prästmän. Nämda Kyrkomötes tillfälliga utskott, som fått till sig hänvisad en uti sistberörda ämne väckt motion, anförde nämligen, att i afseende både å skyldigheten för den pensionsberättigade att, under vissa förutsättningar, ovillkorligen afgå från innehafvande tjänst och å sättet för anskaffande af de erforderliga medlen ansåge utskottet en bestämd gräns böra uppdragas mellan biskoparne och det öfriga prästerskapet. Då biskopsämbetenas innehafvare, i händelse af förfall, i flere viktiga afseenden ej kunde genom vikarier ersättas och med hänsyn till den stora betydelsen ej mindre för de särskilda stiften än äfven för kyrkan i dess helhet däraf, att dessa ämbeten alltid bekläddes af fullt kraftiga män, syntes det berörda utskott å ena sidan vara nödvändigt, att dessa ämbetsmän, därest pensionsrum funnes ledigt, erhöle rätt till afskedstagande vid en lägre ålder och jämförelsevis ringare grad af invaliditet än som för det öfriga prästerskapet borde fastslås såsom skäl till afgång. Å andra sidan syntes, på grund af den relativa lättheten att bilda pensionsfonden — väsentligen genom bidrag från biskoparnes löneregleringsfond — frågan om biskoparnes pensionering vara jämförelsevis lätt löst. Utskottets hemställan innehöll, i öfverensstämmelse härmed, att Kyrkomötet, med anledning af den i ämnet väckta motionen, måtte besluta förnyad underdånig framställning hos Kungl. Maj:t om utredning och förslag för beredande af pensioner eller emeritilöner särskildt åt biskopar och särskildt åt det öfriga prästerskapet med iakttagande däraf, att, genom anlåtande af bidrag från befintliga kassor och af ledighetsår vid prästerliga

beställningar, delägarnas afgifter gjordes så litet betungande som möjligt. Den Kyrkomötets underdåniga skrifvelse, som på grund af denna hemställen afläts, föranledde emellertid ingen Kungl. Maj:ts åtgärd.

Frågan förekom åter vid 1898 års kyrkomöte, som beslöt att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag för beredande af pensioner eller emeritilöner åt biskoparna. Öfver denna Kyrkomötets framställning hördes kammarkollegium och statskontoret, hvilka därvid i underdånigt utlåtande den 28 september 1900 föreslogo, att från biskopslöneregleringsfonden måtte utgå två emeritilöner, hvardera till årligt belopp af 6,000 kronor, att i mån af tillgång tilldelas biskop vid uppnådda 70 lefnadsår. Till detta förslag fogade ämbetsverken ett så lydande tillägg: »lärande Kungl. Maj:t förklara sig vilja i händelse af Riksdagens och Kyrkomötets bifall härtill utfärda nådig föreskrift därom, att vid sedermera skeende utnämning till ärkebiskops- eller biskopsämbete skall fastas det förbehåll, att den utnämnde skall vara skyldig att, därest emeritilön finnes att tillgå samt Kungl. Maj:t ej på grund af särskilda omständigheter skulle pröfva det vara för kyrkans tjänst gagneligt, att han tills vidare i ämbetet kvarstår, från ämbetet afgå vid fyllda sjuttio lefnadsår, med rätt att för sin återstående lifstid uppbära emeritilön till belopp af 6,000 kronor om året, räknadt från och med ecklesiastikåret näst efter det, hvarunder han från ämbetet afgått, samt att i öfrigt vara underkastad de bestämmelser i afseende å biskospensionering, hvilka framdeles må varda i behörig ordning fastställda». I sitt berörda utlåtande anförde ämbetsverken vidare att, om emeritilöner begränsades till två och någon ovillkorlig rätt att vid viss lefnadsålder komma i åtnjutande af dylik förmån således hvarken torde kunna eller bära medgifvas, ansåge ämbetsverken det icke skäligen kunna ifrågasättas, att biskoparna skulle åläggas afgift för pensionering i denna form, hvilket under andra förhållanden synts ämbetsverken vara rättvist. De beräkningar af biskopslöneregleringsfondens ställning, som lågo till grund för detta kammarkollegii och statskontorets utlåtande, voro uppgjorda under förutsättning af vederbörandes bifall till Kungl. Maj:ts till Riksdagen aflättna proposition om Härnösands stifts delning; och förrän detta ärende vunnit sin slutliga lösning, ansågs det icke lämpligt att upptaga frågan om biskospensioneringen.

Vid 1903 års kyrkomöte väcktes frågan ånyo och föranledde en underdånig framställning från Kyrkomötet om vidtagande af åtgärder för beredande ur biskopslöneregleringsfonden, i den mån dess tillgångar det medgäfv, af pensioner till biskoparna till det belopp och under de villkor, som af kammarkollegium och statskontoret föreslagits i ofvannämnda underdåniga utlåtande den 28 september 1900.

Med anledning af Kyrkomötets framställning framlade Kungl. Maj:t till 1904 års Riksdag en proposition, däri Kungl. Maj:t föreslog Riksdagen medgifva, att ur biskopslöneregleringsfonden finge efter Kungl. Maj:ts bepröfvande, utgå en pension åt ärkebiskop eller biskop å 6,000 kronor årligen, under villkor att pensionen icke finge tilldelas annan än den, som uppnått 70 års ålder, samt att ärkebiskop eller biskop, som därefter utnämndes, vore skyldig att vid fyllda 70 års ålder afgå från ämbetet, så snart pension åt honom bereddades och Kungl. Maj:t ej på grund af särskilda omständigheter funne det vara för kyrkans tjänst gagneligt, att han tills vidare kvarstode i ämbetet. Vid denna propositions behandling i statsrådet den 13 november 1903 yttrade föredragande departementschefen, att, då frågan om Härnösands stifts delning blifvit slutligen löst, han ansett tiden vara inne att för Riksdagen framlägga det af Kyrkomötet upprepade gånger framställda önskemål om beredande af möjlighet till pensionering åt ålderstigna biskopar. Såsom af Kyrkomötet med rätta framhållits, afsåge detta förslag hufvudsakligen att tillgodose församlingarnas berättigade kraf att till stiftschefer hafva endast fullt arbetsföra personer. Departementschefen delade kammarkollegii och statskontorets mening, att dylika pensioner icke borde för någon ifrågakomma, förrän han uppnått 70 års ålder, och i likhet med dessa ämbetsverk ansåg departementschefen, att medlen för pensioneringen borde hämtas ur biskopslöneregleringsfonden. Efter redogörelse för denna fonds uppkomst samt hänvisning till en tablå, utvisande fondens inkomster och utgifter åren 1893—1902, gjorde departementschefen en beräkning af blifvande utgifter från fonden. I denna beräkning upptogos lön och hyresersättning till biskopen i Luleå stift, sammanlagdt 14,000 kronor årligen, samt, efter sammanslagning af Kalmar och Växjö stift, såsom tillägg till biskopslönen i nuvarande Växjö stift ett årligt belopp af 2,000 kronor, hvarvid dock erinrades, att samtidigt ett nu till hyresersättning åt biskopen i Kalmar stift utgående belopp af 1,500 kronor komme att försvinna. Vidare beräknades såsom utgifter ett af Kungl. Maj:t såsom bidrag till kostnaderna för iståndsärtande af biskopshuset i Västerås ur fonden beviljad, dels anslag utan återbetalningsskyldighet af 10,000 kronor, dels ock räntefritt lån å 15,000 kronor att af Västerås domkyrkas medel amorteras med en femtedel årligen. Då dylika anslag ur fonden flera gånger förekommit och det vore all anledning att antaga, att äfven för framtiden kraf på bidrag af denna art komme att framställas, ansåg departementschefen försiktigheten bjuda att för det dåvarande begränsa förslaget om fondens anlitande för biskopspensionering till beviljande af endast en pension om 6,000 kronor.

Statsutskottet vid 1904 års Riksdag fann sig böra förorda Kungl.

Maj:ts förslag, men sex ledamöter reserverade sig mot beslutet. Utskottets hemställan bifölls därpå utan votering af Första Kammaren. Andra Kam-maren däremot afslog med 140 röster mot 75 Kungl. Maj:ts framställning, mot hvilken bland annat framhölls, att, om propositionen bifölls, biskops-löneregleringsfondens medel icke skulle kunna användas för indragning af biskoparnas prebenden.

På grund af kamrarnas olika beslut förföll således frågan.

Efter att hafva redogjort för biskopslöneregleringsfondens inkomster och utgifter under de senare åren och nuvarande ställning anför Kyrko-mötet vidare:

För stiftsindelningens fullständiga genomförande utöfver de numera årligen återkommande utgifterna 36,860 kronor 29 öre kräfvdes allenast 500 kronor. Visserligen torde fondens tillgångar komma att anlitas äfven för andra ändamål, särskildt restaureringen af biskopshus, men då de år-liga inkomsterna under de två sista åren öfverstigit 60,000 kronor, synes fonden hafva tillräckliga medel att bära utom dessa utgifter jämväl ut-giften af de emeritlöner för ålderstigna biskopar, som i motionen ifråga-sättas, utan att tiden för fondens användning till biskopsprebendernas in-dragning af denna anledning behöfver blifva för långt aflägsen.

I underdånig skrifvelse den 10 oktober 1903 anförde Kyrkomötet, med anledning af den vid samma års kyrkomöte uti förevarande ämne väckta motion, bland annat, följande.

Från ekonomisk synpunkt lär förslaget genomförande således icke möta några öfverstigliga hinder; och de stora fördelar, som därur komme att härflyta för såväl församlings- och skolväsen som stiftens prästerskap, äro alltför påtagliga, för att Kyrkomötet skulle behöfva ingå på ett vid-lyftigare framhållande därpå. Endast det anser sig Kyrkomötet böra ytter-ligare betona, att förslaget hufvudsakligen afser att tillgodose försam-lingarnas berättigade anspråk att till stiftschef hafva en person med oför-svagad arbetsförmåga; hvarjämte torde icke böra alldeles lämnas å sido den obillighet, som ligger däri, att under nuvarande förhållanden det kan inträffa, att konsistoriernas öfriga ledamöter få utan nämnvärd ersättning, måhända under en följd af år, bära den ökade arbetsbörda, som för dem blir en följd af stiftschefens oförmåga att själf uppehålla sitt ämbete.

Då samma skäl och synpunkter fortfarande kunde göras gällande och de invändningar, som framstälts med anledning af ett befaradt dröjsmål med indragandet af biskopsprebenderna, blifvit i det närmaste vederlagda såväl genom hvad af motionärerna anförts som genom den verkställda ut-redningen om fondens ställning, anhöll Kyrkomötet i underdånighet, det täcktes Kungl. Maj:ts vidtagna åtgärder för beredande ur biskopslöneregle-

ringsfonden, i den mån dess tillgångar det medgifva, af pensioner åt biskoparna till det belopp och under de villkor, som af kammarkollegium och statskontoret föreslagits.

*Departements-
chefen.*

De framställningar såväl från Riksdagen och Kyrkomötet som ock från vederbörande församlingar, för hvilka jag förut redogjort, synas mig ställa utom tvifvel, att det är en lämplig och tidsenlig reform att de biskoparna anslagna prebendepastoraten indragas i den mån medel därtill kunna beredas.

Enligt privilegierna för biskopar och prästerskapet af den 16 oktober 1723 § 4 må alla biskopar »oförändradt njuta och behålla efter gammal häfd sina biskopsstift, prebendesocknar och hemman». Ändring i eller upphäfvande af dessa privilegier kan, som bekant, jämlikt § 114 regeringsformen, ej ske utan genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut och med bifall af allmänt kyrkomöte.

Det finnes en mening, som äfven kommit offentligt till uttryck, att såväl Riksdagen genom de förut omförmälda besluten af åren 1857, 1860, 1866 och 1893 som Kyrkomötet genom dess beslut af åren 1868 och 1893 redan gifvit sitt bifall till samtliga biskopsprebendens indragning och att således någon framställning i ämnet vare sig till Riksdagen eller till Kyrkomötet icke erfordrades. Så torde emellertid icke vara förhållandet.

I de af Rikets ständer år 1860 fastställda grunder för reglering af biskoparnas löner ingick bland annat den bestämmelse, att för hvarje biskopsstol ett prebendepastorat skulle vara såsom sådant bibehållet. Men det är nu just fråga om borttagande af detta sista prebende. Den framställning i ämnet 1866 års Riksmöte gjorde ineffattade icke något beslut om prebendepastoratens indragning utan afsåg närmast en utredning i ämnet, därvid uttryckligen angafs, att frågans slutliga behandling påkallade pröfning af Riksdagen. Senare, år 1893, har Riksdagen visserligen upprepat sin år 1866 uttalade önskan om de ännu återstående prebendepastoratens indragning, så snart sådant kunde ske, men icke fattat något definitivt beslut rörande de återstående biskopsprebendernas indragning och på hvilket sätt detta skulle ske, men väl i speciella fall, då det gällt indragning af lektorsprebenden, gifvit sitt bifall till framställning om sådan indragning. Hvad åter beträffar Kyrkomötets ställning till frågan har visserligen 1868 års Kyrkomöte, hvars mening i det ämne, som afsågs i Rikets ständers skrifvelse den 12 juni 1866, af Kungl. Maj:t inhämtades, tillstyrkt bifall till »Rikets ständers anhållan att de ännu återstående prebendepastoraten måtte indragas», men då Rikets ständers berörda skrifvelse icke ineffattade annan anhållan än begäran om en utredning af Kungl. Maj:t i ämnet,

därvid tillika angafs, att frågans slutliga behandling påkallade Riksdagens pröfning, torde få anses nödigt, att äfven Kyrkomötets bifall inhämtas för definitivt beslut om indragning af de sista biskopsprebendena, helst som Kyrkomötet icke haft tillfälle att pröfva, i hvilken ordning och särskildt mot hvilken ersättning till vederhörande sådan indragning skall ske.

Enligt kammarkollegiets och statskontorets förut omförmälda utredning utgör det belopp, hvarmed biskoparna i händelse af samtidig indragning af biskopsprebendena borde erhålla ersättning för mistad afkomst af dessa prebenden, omkring 32,660 kronor, hvilket belopp motsvarar summan af de vid lönereglering beräknade behållna inkomsterna från prebendepastoraten, med undantag af det biskopen i Kalmar stift anslagna Ljungby pastorat, hvilket utan vidare kommer att indragas vid nämnda stifts sammanslagning med Växjö stift. Ehuruval flera af biskoparna torde komma att lida betydande minskning i sina löneinkomster genom indragning af prebendena mot erhållande af sålunda beräknad ersättning, torde väl annan ersättningsgrund icke kunna ifrågakomma, enär samtliga biskoparna, såsom utnämnda efter den 28 april 1882, enligt nådiga kungörelsen af samma dag äro förpliktade att frånträda sina prebenden mot berörda ersättning.

I likhet med hvad som i de fastställda grunderna för reglering af biskoparnas löner stadgats i afseende å indragning af de prebenden, utöfver ett vid hvarje biskopsstol, som varit biskoparna anslagna, torde ersättningen äfven för dessa sista biskopsprebenden böra utgå ur biskopslöneregleringsfonden, i den mån densamma därtill lämnar tillgång. För en sådan utsträckt användning af fondens medel torde jämväl erfordras Riksdagens och Kyrkomötets medgifvande.

Biskopslöneregleringsfondens inkomster och utgifter under åren 1898—1907 framgå af bifogade tablå (Bil. 1).

Af denna tablå inhämtas bland annat att fonden under dessa tio år vuxit från 481,410 kronor 50 öre till 724,934 kronor 16 öre eller alltså med i medeltal 24,352 kronor 36 öre om året och år 1907 med 26,512 kronor 93 öre.

För framtiden hafva kammarkollegium och statskontoret beräknat det årliga öfverskottet efter $3\frac{1}{2}\%$ ränta å kapitalet till omkring 17,500 kronor och efter 4% ränta å kapitalet till 21,000 kronor, allt under förutsättning att ingen väsentlig ändring vidtages i fondens nuvarande utgiftsstat. Därest man ville uppskjuta biskopsprebendernas indragning till den tidpunkt, då fonden så tillvuxit, att densamma utan anlitande af kapitalet lämnade tillgång till de ersättningsbelopp, denna indragning betingar, skulle man enligt ämbetsverkens förut meddelade beräkning få vänta till år 1916.

Nu är emellertid icke indragning af alla biskopsprebenden lika angelägen. Och det synes mig icke vara lämpligt att, där förhållandena påkalla en omedelbar indragning af något biskopsprebende, låta därmed tillsvidare anstå till dess fonden lämnar tillgång till samtidig indragning af dem alla. Tvärtom synes mig en successiv indragning af de återstående biskopsprebendena böra ske och detta i den ordning behofvet däraf gör sig särskildt gällande och fondens tillgångar det medgifva. För detta ändamål torde Eders Kungl. Maj:t alltså böra af Riksdagen och Kyrkomötet utverka ett generellt medgifvande att med anlitande af fondens tillgångar verkställa sådan indragning i den ordning Eders Kungl. Maj:t finner skäligt bestämma och enligt de grunder, som af Riksdagen och Kyrkomötet må godkännas.

Af biskopsprebendena synes mig därvid indragning af Härnösands prebendepastorat, hvilken enligt kammarkollegiets och statskontorets beräkning skulle betinga en årlig utgift från fonden af endast 2,794 kronor 42 öre, vara den för närvarande mest angelägna och därför böra snarast möjligt företagas både med hänsyn till församlingarnas behof af egen kyrkoherde, till hvars aflönande de jämväl anslagit erforderliga medel, och stiftets behof af en vice preses i domkapitlet. Och är det därför min afsikt att, så snart berörda generella medgifvande erhållits, för Eders Kungl. Maj:t föredraga den underdåniga framställningen om indragning af Härnösands prebendepastorat.

I afseende å de öfriga prebendena är att märka, att prebendeegen- skapen vid det biskopen i Kalmar stift anslagna Ljungby pastorat genom den beslutade sammanslagningen af Kalmar stift med Växjö stift kommer att af sig själf upphöra, att samtliga vederbörande af förut anförda skäl motsatt sig indragning af det biskopen i Skara stift anslagna Skånings-Åsaka prebendepastorat, hvars indragning i allt fall icke skulle kräfva någon ersättning ur fonden, att det biskopen i Västerås anslagna Lundby pastorat är till folkmängden så ringa (455 inv.), att behof af egen kyrkoherde ej kan vara för pastoratet särdeles stort, samt att ifrågasättas kan, om indragning af det biskopen i Visby stift anslagna prebendet är med hänsyn till stiftets ringa areal och folkmängd behöflig eller lämplig. Af de återstående sju prebendepastoraten kunde nog vara önskligt, att några med hänsyn till sin storlek inom ej allt för aflägsen tid blefve indragna, såsom t. ex. Tölö, Stora Kil och Lomma, men i jämförelse med indragning af Härnösands prebende kan indragning af nyss berörda prebenden väl sägas vara mindre angelägen och utan synnerlig olägenhet kunna tillsvidare anstå. Genom att icke forcera indragningen skulle fon- den kunna tillväxa samt någon del af dess årliga öfverskott framdeles

kunna användas till ändamål, som synas mig af minst lika stor vikt att tillgodose.

Jag syftar härvid på Kyrkomötets vid flera tillfällen och nu senast i skrifvelse den 15 oktober 1908 gjorda framställning om beredande af pensioner åt biskoparna.

Såsom Kyrkomötet i sistnämnda skrifvelse erinrat, förelades denna fråga af Kungl. Maj:t år 1904 Riksdagen. Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t yttrade dåvarande departementschefen bland annat, att han ansåge tiden vara inne att för Riksdagen framlägga det af Kyrkomötet upprepade gånger framställda önskemålet om beredande af möjlighet till pensionering af ålderstigna biskopar. Såsom af Kyrkomötet framhållits afsåge detta förslag hufvudsakligen att tillgodose församlingarnas berättigade kraf att till stiftschefer hafva endast fullt arbetsföra personer. Dylik pension borde icke för någon ifrågakomma förr än han uppnått sjuttio års ålder och medlen för pensioneringen borde hämtas ur biskopslöneregleringsfonden. Med hänsyn till fondens tillgångar äfvensom att kraf äfven för framtiden, såsom förut skett, sannolikt komme att ställas på bidrag från fonden till bestridande af kostnader för iståndsättande af biskopshus och dylikt, ansåg departementschefen försiktigheten bjuda att för det dåvarande begränsa förslaget om fondens anlåtande för biskops pensionering till beviljandet af endast en pension om 6,000 kronor. I öfverensstämmelse härmed föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen medgifva, att ur biskopslöneregleringsfonden måtte efter Kungl. Maj:ts bepröfvande utgå en pension åt ärkebiskop eller biskop å 6,000 kronor årligen under villkor, att pension icke måtte tilldelas annan än den, som uppnått sjuttio års ålder, samt att ärkebiskop eller biskop, som därefter utnämndes, vore skyldig att vid fyllda sjuttio års ålder afgå från ämbetet, så framt pension åt honom bereddes och Kungl. Maj:t ej på grund af särskilda omständigheter funne det vara för kyrkans tjänst gagneligt, att han tillsvidare kvarstode i ämbetet.

Denna framställning blef af Första Kammaren bifallen men af Andra Kammaren afslagen, hvarför frågan förföll. De hufvudsakliga skälen för Andra Kammarens beslut synas hafva varit, att man ansett dels att biskoparna borde kunna med besparingar å sina lönedel själfva trygga sin ålderdom och således kunna afgå utan pension, då de icke längre förmådde att på ett tillfredsställande sätt uppehålla ämbetet, dels ock att biskopslöneregleringsfondens medel framför allt borde användas till indragning af de sista biskopsprebendena, hvarom man förmenade att Rikets ständer redan fattat beslut.

Hvad beträffar den senare af dessa invändningar har jag i det föregående visat, att Riksdagen och Kyrkomötet i själfva verket ännu icke

fattat definitivt beslut om de återstående biskopsprebendernas indragning och biskopslöneregleringsfondens användning för detta ändamål. Hvad åter angår den förra invändningen torde visserligen några af biskoparna i följd af ökade inkomster af prebende åtnjuta större löneförmåner än den minimilön, som af Rikets ständer bestämdes för snart 50 år sedan, då lefnadsomkostnaderna väl voro afsevärdt lägre än nu. För flera biskopar torde emellertid löneförmåner icke i någon väsentlig mån öfverskrida detta minimum och för någon till och med icke fullt uppnå det samma på grund däraf, att den till visst belopp beräknade i lönen ingående kronotiondespannmålen sedan löne regleringen sjunkit i värde. Dessa förhållanden synas mig icke gifva fog för uppfattningen, att biskoparna borde vid högre ålder afgå från ämbetet utan pension. Sådan fordran har heller icke uppställts för beklädande af annan statens eller kyrkans tjänst. Då å ena sidan det är af vikt att stiften blifva tillförsäkrade en kraftigare ledning än den, som ålderdomssvaga stiftschefer kunna lämna, men å andra sidan sådana stiftschefer icke gärna kunna skyldigkännas att afgå från ämbetet utan viss pension, synes det mig nödvändigt att åtminstone något pensionsrum blir biskoparna beredt. Derfor talar äfven den omständighet att principen om pensionering af församlingspräster numera, enligt hvad framgår af förhandlingarna vid 1908 års Riksdag, blifvit af Riksdagen godtagen. Den nådiga propositionen angående löne reglering för prästerskapet, som förelades 1908 års Riksdag, innefattade nämligen bland annat förslag till lag om emeritilöner för präster. Mot grunderna för detta förslag, som innebar att ur den blifvande kyrkofonden skulle intill visst årligt belopp utgå vissa emeritilöner åt ordinarie och extra ordinarie präster i territoriell församling, dock ej till kyrkoherdar i prebendepastorat, gjordes i Riksdagen icke någon erinran. Samma förslag har nu åter förelagts Riksdagen.

Af samma orsaker, som åberopades då frågan förra gången förevar, och jämväl med hänsyn till fondens anlåtande för prebendeindragningen anser jag att fondens användning för biskospensionering tills vidare bör begränsas till beviljande af endast en pension å 6,000 kronor och vill därför förorda, att hos Riksdagen göres framställning i ämnet af samma innehåll som den till 1904 års Riksdag aflåtna.

Ehuruval 1904 års nådiga proposition i ämnet icke föranledde någon Riksdagens åtgärd, har Kungl. Maj:t i de från och med år 1904 utfärdade fullmakter för biskopar infört det villkor, att vederbörande biskop skall vara underkastad de bestämmelser, som kunna varda meddelade i afseende å pensionering af biskop.

Af Sveriges 13 biskopar äro 8 utnämnda före år 1904 och således icke underkastade skyldighet att afgå från ämbetet, därest pension kan beredas. De öfriga 5 biskoparna äro utnämnda år 1904 eller senare och i fullmakten sålunda förpliktade att underkasta sig de bestämmelser, som kunna varda meddelade i afseende å pensionering af biskop. Af dessa 5 biskopar är för närvarande en 55 år, en 49 år, en 47 år och två 46 år gamla. Det skulle alltså dröja minst 15 år innan någon biskop skulle vara skyldig att afgå med pension. Dock vill jag gärna hoppas att äfven dessförinnan någon af de biskopar, som nu icke äro skyldiga afgå från ämbetet med pension, skall vid inträdande ålderdomssvaghhet befinnas villig och med hänsyn till sin ekonomi vara i stånd att afgå från ämbetet, om pension kan beredas honom, ehuruval han därigenom skulle få vidkännas betydande minskning i sina inkomster.

Utan tvifvel torde fonden, äfven om nu den mest angelägna indragningen af biskopsprebenden utan dröjsmål vidtages, med tiden vinna den tillväxt, att den utan kapitalets förminskande förmår bereda medel icke blott till indragning af återstående biskopsprebenden utan äfven till ett sådant pensionsrum. Ehuru pensioneringsfrågan således för det närvarande saknar aktuell betydelse, är dock af vikt att den nu löses i sammanhang med frågan om biskopsprebendernas indragning. Det är nämligen att antaga, att Kyrkomötet, som upprepade gånger gjort framställning om beredande af pension åt biskop, skall beredvilligt lämna sitt medgifvande till de återstående biskopsprebendernas indragning i den ordning nu ifrågasatts, om pensioneringsfrågan icke åter skjutes helt och hållet åt sidan.

Hittills har förhållandet varit att, när fråga förekommit om beredande af biskospension, man ansett, att biskopslöneregleringsfondens medel behöfdes bättre för indragning af biskopsprebenderna, och, när åter fråga varit om fondens användning för sådan indragning, man svarat, att det vore angelägnare att först få pensionsfrågan löst.

Afven detta synes mig gifva vid handen, att dessa frågor böra lösas i ett sammanhang.»

Den i statsrådsprotokollet omförmälda tablå öfver biskopslöneregleringsfondens inkomster och utgifter är af följande lydelse:

Tablå, utvisande biskopslöneregeringsfondens

Inkomster.	1898		1899		1900	
Intressemedel.....	18,648	09	19,649	20	21,095	79
Arrendemedel m. m.	19,565	63	19,968	28	20,112	22
Indelningsersättning.....	11,675	11	11,981	87	12,265	20
Skogsförsäljningsmedel.....	—	—	—	—	—	—
Anordnad grundskatt.....	138	—	69	—	69	—
Summa	50,026	83	51,668	35	53,542	21
Årlig medelinkomst.....	56,504	25				
Utgifter.						
Lönefyllnad.....	16,112	—	16,112	—	16,112	—
Lön och hyresersättning till biskopen i Luleå.....	—	—	—	—	—	—
Ersättning för prebenden.....	5,248	49	5,248	49	5,248	49
Hyresersättning.....	1,500	—	1,500	—	1,500	—
Diverse.....	375	20	390	—	392	40
Summa	23,235	69	23,250	49	23,252	89
Årlig medelutgift.....	32,151	88				
Tillväxt.....	26,791	14	28,417	86	30,289	32
Behållning vid slutet af.....	508,201	64	536,619	50	566,908	82

Bil. 1.

inkomster och utgifter åren 1898—1907.

1901		1902		1903		1904		1905		1906		1907	
22,960	38	22,108	53	22,893	86	23,096	08	24,230	23	25,823	10	26,831	62
20,154	89	19,624	49	835 — 19,029	07	835 — 19,250	36	835 — 19,733	69	23,884	—	24,141	58
12,290	67	12,438	60	12,219	98	12,419	87	12,475	59	12,851	65	13,133	88
—	—	1,452	48	3,910	52	—	—	—	—	—	—	—	—
69	—	69	—	69	—	69	—	69	—	—	—	—	—
55,474	94	55,693	10	58,957	43	55,670	31	57,343	51	62,558	75	64,107	08
16,112	—	16,112	—	16,112	—	16,112	—	16,112	—	16,112	—	16,112	—
—	—	—	—	—	—	12,833	33	14,000	—	14,000	—	14,000	—
5,248	49	5,248	49	5,248	49	5,248	49	5,248	49	5,248	49	5,248	49
1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—
1,149	72	17,046	49	3,242	84	11,469	26	719	26	2,561	79	733	66
24,010	21	39,906	98	26,103	33	47,163	08	37,579	75	39,422	28	37,594	15
31,464	73	15,786	12	32,854	10	8,507	23	19,763	76	23,136	47	26,512	93
598,373	55	614,159	67	647,013	77	655,521	—	675,284	76	698,421	23	724,934	16

Utskottets
yttrande.

På grund af hvad till stöd för framställningen i statsrådsprotokollet förekommer, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 7 maj 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Reservationer:

af herrar *A. Wiklund, K. Starbäck, J. Ström, C. G. Thor* och *A. C. J. Christierson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Det skulle här antecknas, att herrar *P. Olsson, D. Persson, F. W. Thorsson, F. Berg* och *A. Ekman* icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.
